

T.B.M.M.
İYİ PARTİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Tarih : 26.3.2026
Sayı : 649

10/3952

Şenol SUNAT
Manisa Milletvekili
Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Üyesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İsrail-İran hattında tırmanan sıcak çatışmaların küresel petrol ve gübre piyasalarında yol açtığı arz şokları, Hürmüz Boğazı kaynaklı lojistik riskler, üre başta olmak üzere azotlu gübre ve akaryakıt fiyatlarında yaşanan sert artışlar, Türkiye'nin gübre hammaddeleri ve üre tedarikindeki dışa bağımlılığı, Tarım Kredi Kooperatiflerinin iştiraki GÜBRETAS'ın özellikle İran'daki yatırımları ile iç piyasadaki fiyat ve tedarik politikalarının; çiftçi, tarımsal üretim, gıda arz güvenliği ve kamu kaynaklarının etkin kullanımı bakımından doğurduğu sonuçların bütün yönleriyle incelenmesi; girdi maliyetlerindeki artışlara karşı kısa vadeli tedbirler ile orta ve uzun vadeli yapısal çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, TBMM İhtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Şenol SUNAT
Manisa Milletvekili

GEREKÇE

Ortadoğu'da tırmanan çatışmalar, yalnızca bölgesel güvenliği değil; enerji, lojistik ve tarımsal girdi piyasalarını da doğrudan etkileyen çok boyutlu bir krize dönüşmüştür. Özellikle üre ve amonyak gibi azotlu gübrelerle petrol üretim ve sevkiyatın yoğunlaştığı İran, Katar, Suudi Arabistan ve Umman hattında oluşan riskler; Hürmüz Boğazı geçişlerindeki aksama ve artan sigorta-navlun maliyetleri nedeniyle küresel gübre piyasasında ciddi arz daralmasına yol açmış, küresel petrol maliyetlerini yükseltmiştir.

Türkiye bakımından sorun daha da ağırdır. Gübre hammaddelerinde dışa bağımlılık yüzde 90'ın üzerindedir. Dolayısıyla dış kaynaklı her şok, doğrudan çiftçinin maliyetine ve üretim kararına yansımaktadır.

Son haftalarda üre fiyatlarında görülen olağanüstü artış bu kırılganlığı açık biçimde ortaya koymuştur. Savaş öncesinde ton başına yaklaşık 430-490 dolar bandında seyreden küresel üre fiyatları kısa süre içinde 700 doların üzerine çıkmış; Türkiye'de ise üre gübresinin ton fiyatı 21-25 bin lira seviyesinden 34-35 bin lira bandına yükselmiştir. Sahadan gelen veriler, yüksek fiyatlara rağmen gübreye erişimde de sorun yaşandığını göstermiştir.

Buna ek olarak, son bir ayda zam oranı %30'u aşan mazot fiyatı ise 80 liraya dayanmış, üretim maliyetlerini daha da ağırlaştırmıştır. Gübre ve mazot fiyatlarındaki eş zamanlı yükseliş; üreticinin ekim ve gübreleme kararlarını bozmakta; ürün deseninde daralma, gübre kullanımında azalma ve verim kaybı riskine neden olmakta aynı zamanda halihazırda ekili olan tarımsal ürünlerde ise girdi maliyetleri arttığından hem arz hem talep yönlü gıda enflasyonunu tetiklemektedir.

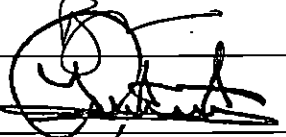
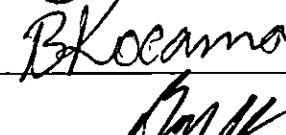
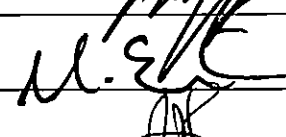
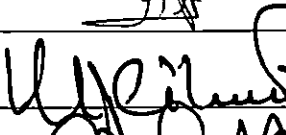
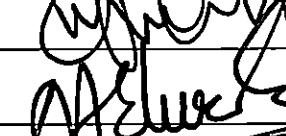

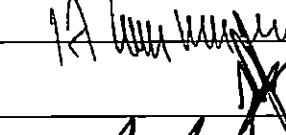
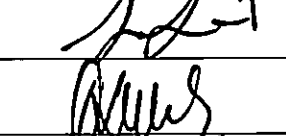
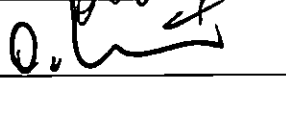
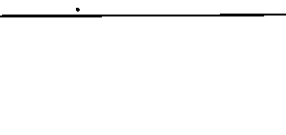

Krizin bir diğer boyutu, kamuya bağlı veya kamu etkisi taşıyan kurumların bu süreçteki rolüdür. Tarım Kredi Kooperatiflerinin iştiraki GÜBRETAS'ın iç piyasadaki fiyatlama politikaları, tedarik tercihleri, kamu kaynaklarını kullanma biçimi ve özellikle İran'daki Razi Petrokimya yatırımı mevcut jeopolitik kırılganlık nedeniyle daha da stratejik hale gelmiştir. GÜBRETAS'ın İran merkezli varlıklarının üretim kapasitesi, finansal performansı, ülkemizin azotlu gübre arz güvenliğine gerçek katkısı, olası zarar veya değer kaybı iddiaları ile satış ve yönetim süreçlerinin kamu yararı bakımından incelenmesi zorunludur.

GÜBRETAS'a ilişkin olarak son yıllarda; İran'daki yatırımın beklenen stratejik faydayı sağlayıp sağlamadığı, yüksek maliyetli veya düşük verimli bir yapıya dönüşüp dönüşmediği, zarar eden dönemlerde yönetim politikalarının nasıl şekillendiği, iç piyasada çiftçiye sunulan fiyatların piyasa gerçekleriyle uyumlu olup olmadığı, ihalesiz veya rekabeti sınırlayıcı alım-satım uygulamalarının bulunup bulunmadığı ve şirket varlıklarının şeffaf biçimde yönetilip yönetilmediği yönündeki iddialar kamuoyunda ciddi tartışmalara neden olmuştur.

Öte yandan İspanya, Romanya, ABD, Çin, Almanya gibi ülkeler çiftçilerini ve tüketicilerini korumak için tarım sektörüne yönelik acil önlemler açıklamaktadır. Mazotta vergi indirimi, gübrede doğrudan destekler, kredi destekleri ve doğrudan gelir destekleri yapılmaktadır.

Türkiye'de ise alınan tedbirler daha çok arzın varlığına odaklanmakta; erişilebilir fiyat, adil dağıtım ve çiftçinin satın alma gücü gibi boyutları yeterince ele alınmamaktadır. Bu noktada acil politika çözümlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çerçevede; Türkiye'nin gübrede dışa bağımlılığının yapısal nedenlerinin, savaş ve jeopolitik risklerin tedarik zincirine etkilerinin, GÜBRETAS başta olmak üzere sektördeki kamu etkili aktörlerin yönetim ve fiyat politikalarının, gübre piyasasında rekabet ve denetim mekanizmalarının, çiftçiye yönelik desteklerin yeterliliğinin, yerli üretim kapasitesinin artırılması imkanlarının ve gıda arz güvenliğini koruyacak tedbirlerin geliştirilmesi amacıyla Meclis Araştırması açılması elzemdir.

ADI SOYADI	SEÇİM BÖLGESİ	İMZA
Burak Dalgın	Balıkesir	
Yavuz Aydın	Trabzon	
Burhanettin Kocaman	Merin	B. Kocaman
Benya Kurnaz	Ağrı	
Metin Erzurum	Manisa	M. Erzurum
Ersin Beyaz	İstanbul	
Ali Cihan Pıncı	İstanbul	
H. Serdar Özgür	Afyonkarahisar	
Burak Akbulut	İstanbul	
Selçuk Turker	Bursa	
Tunç Yıldırım	Aksaray	
Selçuk Paçacı	Tekirdağ	
Erhan Usta	Samsun	
Yahya Arslan	Ankara	
A. Esref Fıratlıoğlu	Ankara	
Hasan Toktaş	Bursa	
A. Şefik Çelikkaya	Hatay	
Ömer Karakos	Aydın	
Ayşe Toktaş	Adana	